

FITXA IDENTIFICATIVA

DADES DE L'ASSIGNATURA

Codi: 33727

Nom: Pedagogia intercultural

Cicle: Grau

Crèdits ECTS: 6

Curs acadèmic: 2026-27

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Període
1307 - Grau Pedagogia	Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació	3	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1307 - Grau Pedagogia	Intervención socioeducativa I	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

GOZALVEZ PEREZ VICENT EULOGI

CORTIJO RUIZ GEMMA

RESUM

L'assignatura Pedagogia Intercultural respon a la necessitat, plantejada en aquests moments en les nostres societats, de donar resposta als problemes amb que s'enfronta el professional de l'educació davant una escola cada vegada més diversa culturalment. Es pretén mostrar, des d'una perspectiva pedagògica i ètica, l'estat actual de recerca sobre el tema. Estudiarem les necessitats educatives sorgides a partir de la configuració de grups heterogenis en els quals cadascun dels seus membres ha de compartir la seua pròpia cultura amb l'existència d'altres grups culturals. Així mateix l'assignatura tracta de donar resposta a les necessitats de formació dels i les professionals de la pedagogia davant aquesta nova realitat diversa.

Aquesta assignatura està vinculada amb la Càtedra UNESCO-UV Educació Global al Mediterrani. Estudis per a la Pau, la Interculturalitat i la Sostenibilitat.

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

És recomanable haver treballat adequadament alguns dels continguts de les assignatures ¿Antropologia de l'Educació¿ i ¿Filosofia de l'Educació¿ estretament relacionats amb la ¿Pedagogia Intercultural¿, com per exemple els models ètics i polítics de persona (model liberal, comunitarista i intercultural), la importància de revitalitzar la ciutadania en societats democràtiques, la qüestió de la comunicació des d'un punt de vista educatiu i les relacions entre persona, educació i cultura. No obstant açò, en la present assignatura s'aprofundirà en aquests temes i uns altres (concepte de cultura, etnocentrisme, relativisme cultural...) per a entendre millor el fenomen de la interculturalitat en relació amb els processos educatius.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE

1307 - Grau Pedagogia

Capacitat crítica i autocrítica.

Capacitat d'adaptació a situacions noves.

Capacitat d'anàlisi i de síntesi.

Capacitat d'aprenentatge autònom al llarg de la vida.

Capacitat d'utilització de les TIC en l'àmbit d'estudi i context professional.

Capacitat de comunicació professional oral i escrita en les llengües pròpies de la Universitat de València.

Capacitat de resolució de problemes i presa de decisions.

Capacitat per a desenvolupar, promoure i dinamitzar habilitats de comunicació interpersonal.

Capacitat per integrar-se i comunicar-se amb experts d'altres àrees i en diversos contextos.

Capacitat per treballar en equips multidisciplinaris i interdisciplinaris.

Compromís ètic actiu amb els drets humans i la sostenibilitat.

Desenvolupament de la innovació i la creativitat en la pràctica professional.

Diagnosticar necessitats, situacions complexes i possibilitats de les persones per fonamentar les accions educatives.

Elaborar instruments per a la recollida i l'anàlisi d'informació educativa.

Iniciativa i esperit emprenedor.

Que els estudiants adquirisquen compromís amb la identitat, desenrotllament i ètica professional

Que els estudiants adquirisquen la capacitat d'organització i planificació.

Que els estudiants apliquen estratègies i tècniques de tutorització, entrenament, assessorament entre iguals, consulta i orientació en processos educatius i formatius.

Que els estudiants avaluen els processos d'ensenyança-aprenentatge i els agents educatius.

Que els estudiants compreguen els referents teòrics que constituïxen al ser humà com a protagonista de l'educació.

Que els estudiants coneguen els principis i fonaments de l'atenció a la diversitat en educació i desenrotllen i coordinen intervencions educatives amb persones o grups, amb necessitats educatives especials, en situacions de risc, de desigualtat o discriminació per raó de gènere, classe, ètnia, edat, religió i discapacitat.

Que els estudiants desenrotllen estratègies i tècniques per a promoure la participació i l'aprenentatge al llarg de la vida.

Que els estudiants desenrotllen models i processos de gestió de qualitat de l'educació i la formació.

Que els estudiants sàpien elaborar i interpretar informes tècnics, d'investigació i d'avaluació sobre accions, processos i resultats educatius.

Que els estudiants siguen capaços d'aplicar i coordinar programes i metodologies educatives de desenrotllament personal, social i professional.

Que els estudiants siguen capaços d'assessorar sobre l'ús pedagògic i integració curricular dels mitjans didàctics.

Que els estudiants siguen capaços d'avaluar polítiques, institucions i sistemes educatius.

Que els estudiants siguen capaços d'avaluar recursos educatius i formatius.

Que els estudiants siguen capaços d'organitzar i gestionar centres, institucions, servicis i recursos educatius i formatius.

Que els estudiants siguen capaços de dissenyar plans, programes, projectes accions i recursos educatius en diferents contextos.

Que els estudiants siguen capaços de dissenyar plans de formació del professorat, de formadors i d'altres professionals, adequats a les noves situacions, necessitats i contextos.

Que els estudiants siguen capaços de dissenyar programes, projectes i propostes innovadores de formació i desenrotllament de recursos formatius en contextos laborals, familiars i institucionals en les modalitats presencials i virtuals.

Que els estudiants siguen capaços de realitzar estudis prospectius i avaluatius sobre característiques, necessitats i demandes educatives.

Que els estudiants siguen capaços de supervisar i avaluar plans, programes, projectes i centres.

Reconeixement i respecte a la diversitat i foment de la interculturalitat.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Origen, fonament i necessitat de la Pedagogia Intercultural

- ¿ Origen: La necessària multiculturalitat
- ¿ Aparició de la interculturalitat
- ¿ Necessitat de la interculturalitat en societats multiculturals
- ¿ Factors de risc
- ¿ Nou paradigma educatiu

2. Drets humans, democràcia i interculturalitat

Les generacions de Drets humans
Drets humans i interculturalitat
Educar en la ciutadania democràtica i intercultural

3. Propostes pedagògiques per a la Interculturalitat

Foment d'un canvi d'actituds
Model educatiu multi i intercultural
Integració i inclusió de la diversitat
Formació del professorat
Coresponsabilitat de les famílies
Promoció social de la tolerància i el respecte
Promoció de la cooperació social i la interculturalitat:
Aprentatge cooperatiu
Aprentatge dialògic
Comunitats d'aprenentatge
Aprentatge per competències bàsiques

4. La Interculturalitat en la legislació i les Institucions educatives

Legislació, institucionalització i planificació de l'Educació Intercultural.
La perspectiva intercultural en l'elaboració del Projecte de Centre

5. Mediació Intercultural

Consideracions ètiques de la mediació
Mediació en conflictes culturals

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	60,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	5,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	30,00
Estudi i treball autònom	25,00
Preparació de classes	15,00
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00
Resolució de casos pràctics	5,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

La metodologia a seguir serà bàsicament una metodologia activa i participativa per part de l'alumnat. El professor assumirà un paper orientador i motivador, sent responsable de la part teòrica de l'assignatura. Tot i això, l'alumnat assumirà un paper actiu especialment a la part pràctica, on per grups haurà de reconstruir continguts, conceptes i arguments exposats en la part teòrica, treballant de manera col·laborativa i comptant amb les orientacions del professor, el qual s'encarregarà de facilitar materials, recursos, esclarir dubtes, recomanar línies d'acció, proposar activitats de treball personal i grupal (per exemple comentari de text o d'audiovisual, reflexió al voltant d'una notícia, preparació de dinàmiques o dramatització, etc.)....

L'alumnat, com a resultat del treball cooperatiu, haurà de confeccionar un dossier de la part pràctica, i opcionalment fer una presentació del mateix per a la classe. També de forma voluntària, l'alumnat pot llegir i analitzar un llibre de la bibliografia, fent una recensió que serà complement per a la nota de la part teòrica.

AVALUACIÓ

El procés d'avaluació tindrà un caràcter continu, formatiu i al mateix temps participatiu. En conseqüència, es durà a terme tant des de la perspectiva individual com grupal, tenint en compte els diversos objectius marcats en el programa. Per la qual cosa l'assistència es considera recomanable i obligatòria, podent-se valorar, en aquest sentit, l'assistència i participació en les classes.

La quantificació de l'avaluació es realitzarà a partir d'aquests elements:

1. **Prova escrita**, amb respostes a les preguntes sobre les qüestions i conceptes essencials de cada tema, prèviament analitzats a classe i establerts abans de la prova. Valor de la prova escrita: **50%** de la nota global.
2. **Treball pràctic grupal** (recomanable 3-4 components). Aportació de coneixements i reflexions sobre un tema relacionat amb l'assignatura, a partir dels materials i dels recursos facilitats pel professor. El treball és una invitació a la participació creativa, mitjançant la recerca personal i grupal, la claredat i el rigor en el tractament de la informació, l'assistència i la participació en les classes i tutories... aspectes que es concretaran en l'elaboració de documents gràfics, materials textuais o audiovisuals, programes d'acció relacionats amb la pedagogia intercultural, etc. El treball pràctic final del grup conformarà un porta foli o dossier que haurà de ser lliurat al final del quadrimestre i abans de la realització de la prova escrita. També cap la possibilitat de l'exposició grupal dels resultats obtinguts, si amplien els coneixements o fan aportacions originals i interessants al voltant de l'assignatura. Valor part pràctica: **50%** de la nota global.

Modalitat no presencial: En cas de que l'alumne/a manifeste i justifique en les primeres setmanes del curs la impossibilitat d'assistir amb regularitat a les classes, podrà optar per **l'avaluació no presencial**, consistent en la prova teòrica (amb un valor del 60% de la nota) i en la recensió de dos llibres de la bibliografia (40% de la nota).

Les recensions constaran dels següents apartats:

1. Presentació general de l'obra i l'autor
2. Resum del llibre amb els arguments o idees més importants
3. Anàlisi detallada d'un capítol, amb fragments reproduïts i comentats
4. Valoració final: aportacions del llibre a l'educació i a la pràctica intercultural.

NORMATIVA UV ACTUACIONS FRAUDULENTES I ÚS DE LA IAG.

La realització fraudulenta de proves d'avaluació i el plagi en treballs d'avaluació seran considerats conforme al Reglament d'avaluació i qualificació de la UV (ACGUV 108/2017) i al Protocol d'actuació davant pràctiques fraudulentes (ACGUV 123/2020).

L'ús de tecnologies (inclosa IA), que no siga prèvia i expressament autoritzat pel professorat, per a confeccionar materials d'avaluació, permetrà que aquests no siguen considerats com d'autoria pròpia i seran tractats segons la reglamentació vigent i el Codi de Convivència i Bones Pràctiques de la UV (ACGUV 300/2023, DOGV, núm. 9747/18.12.2023).

BIBLIOGRAFIA

AA.VV. (2000). *Atención a la diversidad*. Barcelona: Graó.

AGUADO ODINA, M. T. (coord.) (2006). *Educación intercultural. Necesidades de formación del profesorado desde una perspectiva europea*. Madrid: UNED.

AGUADO ODINA, M. T. et al. (2005). *Educación Intercultural. Una propuesta para la transformación de la escuela*. Madrid: Catarata.

AGUADO ODINA, M.T. (2003). *Pedagogía intercultural*. Madrid: McGraw-Hill.

AGUADO ODINA, T. (1996). *Educación multicultural. Su teoría y su práctica*. Madrid: UNED, colección Cuadernos de la UNED.

AGUADO ODINA, T. (2010). *Diversidad e igualdad en educación*. Madrid: UNED.

BEN JELLOUN, T. (2000). *Papá, ¿qué es el racismo?* Madrid: Alfaguara.

BESALÚ COSTA, X. (2002). *Diversidad cultural y educación*. Madrid: Síntesis.

CANO, M.J. (coord.) (2019). *Encuentros interculturales en sociedades multiculturales*. Granada: Universidad de Granada.

CARBONELL, F. (2005). *Educar en tiempos de incertidumbre. Equidad e interculturalidad en*

la escuela. Madrid: Catarata.

CONILL, J. (coord.) (2002). *Glossari per una educació intercultural (Glosario para una sociedad intercultural)*. Valencia: Bancaixa.

CORTINA, A. (2011). *Neuroética y neuropolítica. Sugerencias para la educación moral*. Madrid: Tecnos.

CORTINA, A. (2017). *Aporofobia, el rechazo al pobre. Un desafío para la democracia*. Barcelona: Paidós.

CORTINA, A. (2021). *Ética cosmopolita. Una apuesta por la cordura en tiempos de pandemia*. Barcelona: Paidós.

DÍAZ AGUADO, M.J. (1996). *Escuela y tolerancia*. Madrid: Pirámide.

DÍAZ-AGUADO, M. J. (2002). *Educación intercultural y aprendizaje cooperativo*. Madrid: Pirámide.

DÍAZ-SALAZAR, R. (Coord.) (2020). *Ciudadanía global en el siglo XXI*. SM.

DIE, L. (coord.) (2012). *Aprendiendo a ser iguales: manual de educación intercultural*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

ESCÁMEZ, J. (2002). Educación intercultural, en CONILL, J., *Glosario para una educación intercultural*. Valencia: Bancaixa.

ESCÁMEZ, J. y PERIS, J.A. (2021). *La universidad del siglo XXI y la sostenibilidad social*. Valencia: Tirant.

ESSOMBA, M. A. (coord.) (1999). *Construir la escuela intercultural. Reflexiones y propuestas para trabajar la diversidad étnica y cultural*. Barcelona: Graó.

FERMOSO, P. (1992). *La Europa sin fronteras*. Madrid: Narcea.

GIL, F., JOVER, G. y REYERO, D. (2001). *La enseñanza de los derechos humanos*. Barcelona: Paidós.

GOZÁLVEZ, V. (2000). *Inteligencia moral*. Bilbao: Desclée de Brouwer.

GOZÁLVEZ, V. (2006). ¿Concepto y características de la ciudadanía cosmopolita (o global) ¿, en BONI, A. y PÉREZ-FOGUET, A., *Construir la ciudadanía global desde la universidad*. Barcelona: Intermón Oxfam ed.

GOZÁLVEZ, V. y GARCÍA-LÓPEZ, R. (2013). ¿Cosmopolitismo cívico: cooperación, educación y desarrollo¿. En SANTOS REGO, M. A., *Cosmopolitismo y educación. Aprender y trabajar en un mundo sin fronteras*. Valencia: Brief.

GOZÁLVEZ, V. (2002). ¿Inteligencia multicultural¿, en CONILL, J., *Glosario para una educación intercultural*. Valencia: Bancaixa, p. 212-221.

GOZÁLVEZ, V. (2023). Las identidades interculturales como conquista moral y pedagógica

- de la modernidad. En C. Naval, J.L. Fuentes y L.D. Rojas, *Desarrollo de la identidad y el buen carácter en el siglo XXI*. Madrid: Dykinson, p. 147-160.
- GOZÁLVEZ, V. y PANARELLO, P. (2023). La voz de la fragilidad nos define y nos reta. Apuesta por una educación global ante la vulnerabilidad. En J. GRACIA (Ed.), *Educación ética y filosófica en contextos de conflicto, heridas y vulnerabilidad*. Dykinson.
- GOZÁLVEZ, V. (2023). El corazón ético del proyecto intercultural. Conmemoración del 75 aniversario de la Declaración de Derechos Humanos. *Quaderni de Intercultura*, XV, 73¿86.
- HARRIS, M. (2011). *Nuestra especie*. Madrid: Alianza.
- JORDAN, J. (1996). *Propuestas de Educación Intercultural para profesores*.
Barcelona: CEAC.
- KINCHELOE, J. y STEINBERG, S. (1999). *Repensar el multiculturalismo*. Barcelona: Octaedro
- KING, E.W. (2020). Educating for peace in a global society. *Intercultural Education*, 31(4), 493-498.
- LÓPEZ LÓPEZ, M.C. (2000). *Diversidad sociocultural y formación de profesores*. Bilbao: Mensajero.
- LÓPEZ SANZ, H. (2017). *Zoos humanos, ethnic freaks y exhibiciones etnológicas*. Valencia: Editorial Concreta.
- LOVELACE, M. (1995). *Educación Intercultural*. Madrid: Escuela Española.
- MAALOUF, A. (2012). *Identidades asesinas*. Alianza.
- MARTÍNEZ USARRALDE, M. J. y GARCÍA LÓPEZ, R. (2009). *Análisis y práctica de la mediación intercultural desde criterios éticos*. Valencia: Tirant Lo Blanch.
- MARTÍNEZ USSARRALDE, M. J. (ed.) (2010). *Y para muestra... Políticas educativas de inmigración y modelos de escuela que practican la interculturalidad*. Valencia: Servei Publicacions Universitat de València.
- MEAD, M. (1928/1985). *Adolescencia, sexo y cultura en Samoa*. Barcelona: Planeta.
- MEAD, M. (1935/2016). *Sexo y temperamento en tres sociedades primitivas*. Barcelona: Paidós.
- MORA CASTRO, A. (coord.) (2018). *Mediación intercultural y gestión de la diversidad. Instrumentos para la promoción de una convivencia pacífica*. Valencia: Tirant Lo Blanch.
- MUÑOZ SEDANO, A. (1997). *Educación Intercultural. Teoría y práctica*. Madrid: Escuela Española.